

הם היו מפליאים את העמקות בשכל, העשירות של הידיעה. אך, כשבאתי אל הרבי ראיתי רק אז את עניותי בידיעת התורה.

הרבי נתן לי סדר בלימוד הנגלה וסדר בלימוד הקבלה והחסידות ובירך אותי בהצלחה במחויין דגדלות ובאריכות ימים.

בטבעי הייתי שקדן ושומר הזמן.

במשך שלשים וחמש שנים, תקנ"ג-תקפ"ח, הצליחה לי ברכת הרבי בידיעת התורה הנגלית ובידיעת הקבלה והחסידות.

"הסבא ציווה עלי לומר מאמר זה"

כשאנחנו, זקני החסידים, פעלנו על הרבי ה"צמח צדק" לקבל על עצמו את הנשיאות, ואמר המאמר הראשון בתור רבי, המאמר "על שלשה דברים העולם עומד", הרהרתי אז לעצמי שזה 'תעלול' של רבי לומר מאמר ששמע אותו בגיל שלש שנים.

הרבי ה"צמח צדק" נפנה אז אלי ואמר: לא צריכים לחשוך אותי בתעלולים, מה עלי לעשות, כשהסבא ציווה עלי לומר מאמר זה.

כשסיים הרבי ה"צמח צדק" את המאמר – מספר החסיד ר' יצחק אייזיק – הלכתי לאכסניא שלי וחליתי בחום גבוה של קדחת במשך כל הלילה. למחרת ביקר אותי הרבי ה"צמח צדק", ואמר לי שבמאמר רז"ל (ברכות ה, ב) הב לי ידך יהיב לי' ידי' ואוקמי' – ישנם שמות הממונים על הרפואה (ראה שער מארז"ל – להאריז"ל – בתחילתו), והתחיל להסביר את הענין.

כשסיים הרבי ה"צמח צדק" ביאור המאמר, ביקש את החסיד ר' יצחק אייזיק להושיט לו את ידו, ור' יצחק אייזיק התיישב ומחלת הקדחת נעלמה ממנו.

ראינו במוחש – אמר החסיד ר' יצחק אייזיק – שהוא – הרבי ה"צמח צדק" – ממלא מקום אבותיו, רבותינו הקדושים, ונעשיתי למקושר פנימי שלו.

(ספר השיחות ה'ש"ת [לה"ק] עמודים קה-קו)

לקראת שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

שנה עשירית / גליון תנז
ערש"ק פרשת שלח ה'תשע"ד

איזה חטא הביא למיתת המרגלים?

מדוע רצו המרגלים לישאר במדבר?

בדברי הרמב"ם בענין קיום מצוות לשם שמים

איך להשיג אחדות כש"אין דיעותיהן שוות"?

אור
החסידות

"הסבא ציווה עלי לומר מאמר זה"

כשסיים הרבי ה"צמח צדק" את המאמר – מספר החסיד ר' יצחק אייזיק – הלכתי לאכסניא שלי וחליתי בחום גבוה של קדחת במשך כל הלילה. למחרת ביקר אותי הרבי ה"צמח צדק", ואמר לי שבמאמר רז"ל הב לי ידך יהיב לי' ידי' ואוקמי' – ישנם שמות הממונים על הרפואה, והתחיל להסביר את הענין. כשסיים הרבי ה"צמח צדק" ביאור המאמר, ביקש את החסיד ר' יצחק אייזיק להושיט לו את ידו, ור' יצחק אייזיק התנישב ומחלת הקדחת נעלמה ממנו.

מאמרי הרבי פעלו בי שהחב"ד שבנשמה תאיר אצלי בגילוי

הגאון החסיד ר' יצחק אייזיק מהומיל בא אל רבנו הזקן כשהי' בן עשרים וכמה שנים. הי' מפורסם כעילוי בכל הסביבה. כשהוא בא לליאזנא, אמר החסיד ר' יצחק אייזיק שכל ההכנות שלו אינן מספיקות עדיין, והחל להכין עצמו [מחדש] ללכת אל הרבי ל"יחידות".

החסיד ר' יצחק אייזיק אמר:

הרבי פתח בי את החב"ד שבנשמה שתהי' השגה בחסידות. אחד ממאמרי הרבי שפתח בי שהחב"ד שבנשמה תאיר אצלי בגילוי, הוא המאמר "על שלשה דברים העולם עומד".

החסיד ר' יצחק אייזיק אמר לחסיד ר' הלל מפאריטש:

אין לנו שום מושג מי הוא הרבי הנכד [הרבי ה"צמח צדק"]. תחילת ההשגה שלו היא מצד גילוי חב"ד שבנשמה. אסור להיות מוטעה במעלות גילוי חושי החב"ד שבנפש, כשם שאסור להיות מוטעה בחסרוני העדר גילוי חושי החב"ד שבנפש.

גאוני מינסק, וילנה ושקלוב, אתם נפגשתי ודברנו בלימוד, שיבחו מאד את חידושי התורה שלי,

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת שלח, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליון תנז), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות עניני חידוש וביאור שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ולפעמים נאמרו הביאורים בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן העניינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה, "תורה חדשה מאיתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,

מכון אור החסידות

הוא מפרש אימתי מלשון אימה ופחד, ובקשור תחלת הש"ס עם סופו . . דסיום המשנה הוא לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, שלום והתאחדות דכל בני ישראל, וכמבואר ג"כ בתניא פל"ב, ברכנו אבינו (כאשר) כולנו כאחד. ואחדות אמיתי של בני אדם בכלל ואפילו בני"ב בפרט, הנה אי-אפשר הוא כשישנה איזה פני' ותועלת באמצע, כי אז הרי אינו מתאחד עם השני, כ"א מחפש תועלת – לעצמו, ואחדות אמיתית אי אפשרית אלא כמבואר בתניא פל"ב מפני שכולם מתאימות ואב אחד לכולנה כו' מצד שרש נפשם בה' אחד.

וכמבואר בדא"ח אשר שרש הנשמות הם למעלה אפילו מתורה ומצוות, וכמרז"ל בבראשית רבה בתחלתו, מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר, ואפי' לתורה כמ"ש דבר אל בני".

וזוהו התחלת הש"ס בקריאת שמע והסיום בכלי שמחזיק ברכה הוא השלום, אשר השלום הוא ע"י שאומר קריאת שמע – ה' אחד.

אבל כדי שתהי' האמירה אמיתית, צריך להיות ע"י ומאמיתי, קבלת-עול, ולא מצד השכל וטעם, אפי' שכל וטעם דקדושה.

ולדכותי' יספיק הקיצור.

(אגרות קודש ח"ה עמ' קעג)

צוות העריכה וההגהה:

[ע"פ סדר הא"ב]

הרב שמואל אבנן, הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי', הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב,
הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

יוצא לאור על ידי

מכון אור החסידות

ארץ הקודש
ת.ד. 2033
1469 President St.
#BSMT 6084000
Brooklyn, NY 11213 03-738-3734
718-534-8673 הפצה: 08-9262674
www.likras.org • Likras@likras.org

נדפס באדיבות

The Print House
538 Johnson Ave. Brooklyn, NY 11237
718-628-6700

הכלי לשלום - קבלת עול

על ידי הביטול הגמור והשמחה העצומה נעשים כלים לתורת ה'

בודאי ידוע פירוש חכמינו ז"ל על הכתוב "ויחן שם ישראל נגד ההר" (בלשון יחיד) – "כולם כאיש אחד בלב אחד" שזו היתה הקדמה לקבלת תורה אחת מה' אחד ולהיות "גוי אחד בארץ" – להמשיך אחדות ה' בארץ הלזו הגשמית.

ולכאורה, כיצד אפשר להשיג אחדות כזו, אחרי שהבורא ברא בני אדם שאין דיעותיהם שוות, וגם הארץ הלזו שברא משונה היא בכל עניני' ופרטי' מן הקצה אל הקצה?

והביאור בזה מרומז בהפסוק ויתיצבו בתחתית ההר, פירוש שכל ששים רבוא מישראל, הם ונשותיהם ובניהם ובנותיהם העמידו עצמם בתוקף "בתחתית ההר" – בביטול גמור ובשמחה עצומה לקראת קבלת התורה והמצוות, באופן שכל ענינים האחרים היו כלא היו, ועל ידי כך נעשו כאחדים ממש לקבל תורה אחת מה' אחד ולהמשיך אחדות השם – על ידי התורה והמצוות – בארץ.

(אגרות קודש חכ"ז עמ' קסא)

"מאיכותי" - קבלת עול לקבלת התורה

...הרב המגיד [ממזריטש] הנה בתחלת בואו של אדמו"ר הזקן למעזריטש, סידר אשר בנו ה"מלאך" ילמוד עם רבינו הזקן תורת החסידות, ואדמו"ר הזקן ילמוד עם ה"מלאך" תורת הנגלה.

וכשהתחילו בלימוד: מאימתי כו', ואדמו"ר הזקן התחיל לפרש את המשנה, אמר המלאך אשר

תוכן העניינים

ה. מקרא אני דורש.....

מדוע לא הועילה תפילתו של משה להציל את המרגלים?

מהו החידוש בפסוק "וישובו וילינו עליו את כל העדה", הרי "כבר השמיענו" הכתוב ענין זה? / מדוע מסכם הכתוב את חטאם של המרגלים בכך שהלינו על משה, ולא מודגש תלונתם על הקב"ה? / יבאר את הטעם לזה שמתו המרגלים מיד, שהוא מצד תלונתם על משה רבינו, כי "אין קטיגור נעשה סניגור"

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ג שיחה א' לפרשתנו)

ט. פנינים.....

עיונים וביאורים קצרים

י. יינה של תורה.....

טעות המרגלים

כיצד הי' מקום לטענה: "אפילו בעל הבית אינו יכול להוציא כליו"? / מדוע לא רצו המרגלים לישאר במדבר ולא ליכנס לארץ ישראל? / טענת המרגלים – כיצד אפשר להיות "בתוך העולם", בחוקי וסדרי הטבע, ולנהל את העולם ע"פ רצון הקב"ה שלמעלה מהטבע? / ביאור נפלא בתוכנה הפנימי של טעות המרגלים, ואשר תכלית הכוונה היא להמשיך את הקדושה הכי נעלית בעולם הזה הגשמי והתחתון

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ד שיחה לפרשתנו)

טו. פנינים.....

דרוש ואגדה

טז. חידושי סוגיות.....

בדברי הרמב"ם בענין קיום מצוות לשם שמים

יקדים קושיית המפרשים דלכאו' יש סתירה חמורה בדברי הרמב"ם אם מותר לעסוק במצוות לשם חיי עולם הבא / יוסיף קושיא בדברי הרמב"ם גבי תשובה מאהבה / יסיק ב' אופנים בעבודה לשם עוה"ב, ועפ"ז יחדש בביאור מעלה גדולה יותר משניהם שהזכיר הרמב"ם – בעושה האמת מפני שהוא האמת / יקשר כ"ז למבואר בספרים בעומק כוונת המרגלים במעשיהם

(ע"פ לקוטי שיחות חל"ג שיחה ב' לפרשתנו)

כה. תורת חיים.....

כו. דרכי החסידות.....

מדוע לא הועילה תפילתו של משה להציל את המרגלים?

מהו החידוש בפסוק "וישובו וילינו עליו את כל העדה", הרי "כבר השמיענו" הכתוב ענין זה? / מדוע מסכם הכתוב את חטאם של המרגלים בכך שהלינו על משה, ולא מודגש תלונתם על הקב"ה? / יבאר את הטעם לזה שמתו המרגלים מיד, שהוא מצד תלונתם על משה רבינו, כי "אין קטיגור נעשה סניגור"

בפרשתנו מסופר באריכות אודות המרגלים אשר נשלחו לארץ ישראל, ובחזרתם סיפרו לבני ישראל בגנות הארץ, על כל הפרטים שבדבר; וסמוך לסוף הענין מספר הכתוב על העונש שבו נענשו המרגלים: "והאנשים אשר שלח משה לתור את הארץ, וישובו וילינו עליו את כל העדה, להוציא דבה על הארץ. וימותו האנשים, מוציאי דבת הארץ רעה, במגפה לפני ה'" (יד, לו-לז).

והנה, זה שמספר כי "וימותו... במגפה לפני ה'" – מובן החידוש שבדבר; אבל האריכות שבפסוק לפני זה - "והאנשים אשר שלח משה לתור את הארץ, וישובו וילינו עליו את כל העדה, להוציא דיבה על הארץ" – דורשת ביאור, דלכאורה אין בזה כל חידוש לגבי מה שידענו כבר מכל המשך הפרשה, ומאי קמ"ל?!

וכן באמת הקשה באור החיים (וכן באלשיך. ועוד), וז"ל: "כל הכתוב מיותר, שכבר השמיענו כי משה שלח האנשים וגו' וכל מה שאמר הכתוב!"

ומבאר, שנתכוון הכתוב באריכות זו להודיע הטעם שמתו המרגלים מיד: "כי לצד שרצה לומר

הטובה גדולה עד אין חקר ואין לה ערך ודמיון הוא שאמר דוד (תהלים לא, ט) מה רב טובך אשר צפנת ליראיך וגו'" (כמ"ש הרמב"ם בהל' תשובה (פ"ח ה"ז)) – כי ע"י הכניסה לא"י וקיום המצוות שם [היינו אופן העבודה ד"חפץ בנו ה" – "עושה האמת מפני שהוא אמת"], זוכים לטובה גדולה עוד יותר, לא רק "מאד" פ"א (שמורה על טובה גדולה שלמעלה מיכולת האדם לקבל בעוה"ז והיא טובת עוה"ב) הבאה ע"י עבודת ה' בבחי' "מאד", "אהבה גדולה יתירה עזה מאד עד שתהא נפשו קשורה באהבת ה' ונמצא שוגה בה תמיד", אלא "מאד מאד" ב"פ, וכמ"ש הרמב"ם³³ ש"עושה האמת מפני שהוא אמת וסוף הטובה לבא בגללה", שישנה טובה הבאה דוקא ע"י עבודה נעלית זו, שגם לגבי אהבה גדולה יתירה עזה מאד היא בבחי' מאד, כי זה מורה על ביטול האדם לגמרי לגבי הקב"ה].

[ועפ"ז יש לבאר המשך דברי יהושע וכלב, שאמרו (לפנ"ז (יד, ז)) "טובה הארץ מאד מאד", אף שע"י אופן העבודה במדבר, לימוד התורה באופן שהיו פנויים בחכמה, זוכים "לראות בטוב ה' בארץ³² חיים" (תהלים כז, יג. רמב"ם שם פ"ח ה"ז) – עוה"ב שהוא "טובה גדולה עד מאד ואין לה ערך בטובות העוה"ז", אשר "אותה

31) כמ"ש הרמב"ם שם (פ"ט ה"א) לענין עוה"ב: ולפי גודל מעשיו ורוב חכמתו הוא זוכה [וכן לדעת הרמב"ן (בשער הגמול. וכ"ה ההכרעה בתורת החסידות – ראה לקו"ת צו טו, ג. דרמ"צ יד, ב) שעוה"ב הוא לנשמות בגופים – דישנם בזה חילוקי דרגות (ראה ב"ב עה, א. תענית בסופה. לקו"ש ח"ט ע' 67 ואילך. חכ"ד ע' 66 הערה 76). ואכ"מ].

32) הטעם שהרמב"ם הביאו כאן בכלל – ראה לקו"ש ח"כ ע' 45 ואילך.

33) וראה רמב"ם שם פ"ג סוף ה"ח.

הכתוב המשפט שנעשה בהם תיכף ומיד, ויאמר האומר – והלא מדת 'ארך אפים' ישנה גם לרשעים, ולמה לא האריך ה' אפו קצת לאלו? לזה סידר הפלגת חטאם שמנעו אריכות אפים".

וכמו שמפרט האור החיים, כיצד באריכות לשון הכתוב מבוארים פרטים שונים המוסיפים ומפליגים את חטאם של המרגלים, עיין בדבריו; אמנם (כמו שיראה המעיין) ביאורו מתאים יותר בדרך הרמז, ויש להוסיף ולהטעים הדברים גם בדרך הפשט, "פשוטו של מקרא", וכדלקמן.

ב. כד דייקת בפסוק הנ"ל, אף שבכללות לא נראה כאן חידוש לגבי כל מה שידוע מהמשך הפרשה, הרי בפרטיות יש בפסוק זה הדגשה מיוחדת שלא מצינו (כ"כ) לפניו:

בדברי הקב"ה למשה ואהרן אודות המרגלים נאמר (יד, כז) – "עד מתי לעדה הרעה הזאת אשר המה מלינים עלי", והיינו, שהתלונה שהלינו המרגלים היתה על הקב"ה. וכן הוא בהמשך הענין (יד, לה) – בנוגע לכל שאר בני"ה שהושפעו מהמרגלים: "אני ה' דברתי אם לא זאת אעשה לכל העדה הרעה הזאת הנועדים עלי";

אמנם בפסוק כאן מדגיש את התלונה כנגד משה רבינו: "והאנשים אשר שלח משה . . . וילינו עליו את כל העדה!"

ואף כי אין לחדד שבפועל הלינו גם על משה, כמו שנאמר לפניו (יד, ב): "וילינו על משה ועל אהרן כל בני ישראל" – הרי: (א) שם נזכרו משה ואהרן ביחד, ואילו כאן משה בלבד. (ב) סוף סוף, פשוט שעוון התלונה על הקב"ה חמור יותר מהתלונה על משה, ואיך יתכן שהכתוב כאן (שבא בתור "סיכום") לחטא המרגלים וכהקדמה לעונשם) מדגיש דוקא את התלונה כנגד משה, ואינו מזכיר את העיקר, זה שהתלוננו כנגד הקב"ה!?

ג. וי"ל בביאור הענין:

בהפסוקים שלפניו מבואר איך שחרה אף ה' בבני ישראל, עד שאמר "אכנו בדבר ואורישנו" (יד, יב) – ואעפ"כ, פעל משה על ידי תפלתו שאמר הקב"ה "סלחתי כדבריך" (שם, כ), שלא ימותו מיד, אלא במשך הארבעים שנה לאט לאט, ו"לא מת אחד מהם פחות מבן ששים" (פרש"י שם, לג);

ומעתה צ"ב, למה לא הועילה תפלתו של משה גם בנוגע להמרגלים, והם מתו תיכף ומיד!?

[ולהעיר, שבמדרשי חז"ל מבואר שלא מתו המרגלים באותו היום ממש (סוף מגלת תענית. טשו"ע או"ח סי' תקפ"ב. וראה בנ"כ שם); אבל לפי "פשוטו של מקרא" מובן שמתו מיד באותו היום, כמוכח למעיין בהמשך המקראות (ראה תשובות הרא"ש – הובא בבית יוסף וב"ח או"ח שם)].

וכדי ליישב זה מוסיף הכתוב כהקדמה לזה ש"ויומותו האנשים", אשר "והאנשים אשר שלח משה לתור את הארץ וישבו וילינו עליו את כל העדה", היינו, שהם נתכוונו לחלוק על משה עצמו –

(רמב"ם שם פ"ט ה"א), והם רצו להשאר ולהמשיך ולנסוע ולעלות²⁶ בסדר החיים דמדבר, שהטובה מושפעת הרבה²⁷ כנ"ל (מן מן השמים, מים מבארה של מרים, וענני הכבוד שהלכו עמהם, כנ"ל) – ולא היו שום בלבולים בעבודת ה', ויכלו לישב פנויים למצוא להם מרגוע ולהרבות בחכמה לזכות לחיי עוה"ב. ועל-דרך מה ש'נתאו כל ישראל נביאייהם וחכמיהם כו' כדי שינוחו כו' וימצאו להם מרגוע כו'".

אבל אף שרצונם ותאוותם לכהנ"ל במדבר היא דרגא נעלית בדביקות בה', עבודה מאהבה, מ"מ הכניסה לא"י מביאה לדרגא נעלית יותר, והוא קיום ציווי ה' בלי שום מבוקש כלל, "עושה האמת מפני שהוא אמת". אלא שכדי להגיע לדרגא זו דרושה אהבה נעלית עוד יותר²⁸, ומכיון שהמרגלים ודור המדבר רצו להשאר במדבר ולא רצו להכנס לארץ, הרי זאת אומרת שעדיין לא הגיעו לדרגא זו דשלימות הדביקות והעלי' דאהבה. ולכן נשאר בני"ה במדבר במצב דהעדר כל הדברים המונעים מלימוד התורה ודביקות בה' בתכלית, אופן דמנוחה ומרגוע בכדי "שירבו בחכמה", שע"ז הגיעו לשלימות דביקות הנפש כו'²⁹. ולאחרי זה, בדור הבא,

26 דפשיטא שצ"ל מעליו בקודש.

27 ראה רמב"ם שם ובסוף הל' מלכים.

28 וראה עוד בארוכה בלקו"ש חל"ג ע' 93 ואילך מה שרמזו כאן הרמב"ם איך יוכל כל אחד מישראל לקיים כעין מדרגה זו בעצמו.

29 ועפ"ז יש לברר גם להפירוש דהעשרה מאמרות (הנ"ל הערה 22) דדור המדבר אין להם צורך לעוה"ב, אף שנת"ל שרצונם ותאוותם להשאר במדבר הוא בדוגמת "נתאו כל ישראל כו' כדי שיזכו לחיי העוה"ב" – כי ע"י היותם במדבר מ' שנה בפועל, שנסעו ונתעלו מחיל אל חיל עד שהגיעו למעלה עליונה יותר בהיותם למטה נשמה בגוף, הרי דרגת חיי עוה"ב לנשמות (ע"ד

והנה, הרמב"ם בדברו על זה ש"עושה האמת מפני שהוא אמת" מסיים "וסוף הטובה לבוא בגללה". ולכאורה מה ענין סיום זה לכאן – הרי מדובר בחכם כזה שאינו חושב כלל על הטובה שמגיע לו מעבודתו.

ויש לומר, שזה מובן מדיוק לשון הרמב"ם "וסוף הטובה לבוא בגללה"³⁰, והיינו דכאשר עבודתו היא באופן כזה ש"עושה האמת מפני שהוא אמת", אזי גם הטובה הבאה היא נעלית יותר מטובת עוה"ב ע"ד הרגיל [משא"כ הא דנדרים (סב, א) "למוד מאהבה וסוף הכבוד לבוא" (ותו לא אמר דהוא כבוד גדול יותר), כי התם אין מדובר בטובת עוה"ב וכיו"ב כ"א שלא יאמר אדם אקרא שיקראוני חכם אשנה שיקראוני רבי כו' (שכתב הרמב"ם בפ"י ה"ד), וע"ז מסיים: סוף הכבוד לבוא; משא"כ בענינו

הרגיל) ש"צדיקים יושבים . . . ונהניו כו'" (רמב"ם הל' תשובה פ"ח ה"ב) הוא השפלה וירידה לגביהם ואין להם צורך לזה (ולהעיר משער מאמרי רז"ל לר"פ חלק בחילוקי דרגות בעוה"ב. ואכ"מ) – משיחת ש"פ שלח תשמ"ז.

30 בכמה גירסאות "בכללה" (ראה רמב"ם ספר המדע שם).

לא הי' במובנו הפשוט, אלא שטעו בחשבם שהדרך (הנ"ל) שבתרו בה היא הדרך העיקרית בעבודת ה'²², אלא שמצד גודל מעלתם ודרגתם בעבודת ה' [ועוד (וי"ל שזהו עיקר), מצד השתדלותם להשפיע על בני"בזה] – ה"ז חטא גדול וחמור.

ויתר על כן יש לומר, דזה ששורש הנהגת המרגלים הוא דבר שבקדושה, נרמז ונלמד גם מזה שאנשי דור המדבר נשארו במדבר ארבעים²³ שנה, ולא חיו חיי צער וטרדות, אלא אדרבה, חיי מנוחה, שכל מ' שנה הי' להם המן למזון, ומים מבארה של מרים וכו', וענני הכבוד הגינו בעדם וכו' (כנ"ל). דלכאורה: הרי זה היתה טענתם ורצונם של (המרגלים ו)דור המדבר להשאיר במדבר ולא להכנס לא"י – ואיך מתאים שנתמלא מבוקשם ונשארו במדבר במנוחה וענן ה' עליהם יומם ולילה כו' [ועוד זאת: ע"פ הידוע²⁴ שעונשי התורה ענינם לתקן פגמו של החטא, ועד שיהי' המצב – הפך מענין החטא – יפלא ביותר, שבנדו"ד לא שללו רצונם ולא

22) ולהעיר דאף שבמשנה (סנהדרין קח, א) אי' שמרגלים אין להם חלק לעוה"ב, משמע בזהר ח"ג (רע"מ) רעו, א שיש להם חלק לעוה"ב. וידוע הפי' בס' עשרה מאמרות (מאמר חקו"ד ח"ב פ"ח) ובכ"מ – בדעת רע"ק (סנהדרין שם) "דור המדבר אין להם חלק לעוה"ב", כי אין להם צורך בעוה"ב, ואדרבא הם למעלה מזה (וראה לקוטי לוי"צ אגרות ע' שנח ואילך). וראה לקו"ש חכ"ג ע' 102. וש"נ.

ולהעיר מתפלת (ופירוש) אדה"ז עה"פ: מי לי בשמים – זע איך וויל נישט כו' (שורש מצות התפלה – בסהמ"צ להצ"צ פ"מ).

23) כהלשון בזה בכ"מ (בתושב"כ ובתושבע"פ) אף שבפועל הי' פחות מל"ט שנה. וראה פרש"י (פרשתנו יד, לג).

24) ראה לקו"ש שם ע' 98 ואילך. וש"נ.

25) ראה לעיל הערה 16.

תיקנו ושללו חטאם (כניסה לארץ) אלא היתה ההנהגה אתם כפי שרצו, שנשאר כל הדור ההוא – כל שנותיו במדבר! וגם את"ל שמצד חטאם לא היו ראויים להכנס לא"י (דמכיון שמאסו בא"י לכן לא זכו להכנס אל"י) – מ"מ מהי ההסברה שהעונש יהי' להשאיר במדבר בחיי מנוחה כו' בתוך ענני הכבוד, ומשה ואהרן בראשם וכו']. וע"פ הביאור הנ"ל ע"ד הסוד בענין המרגלים י"ל הטעם בדבר, כי המעלה הרוחנית שבמדבר (שהיא כוונתם, ולש"ש²⁵) אינה טעות (אלא שבא עי"ז ונסתעף מזה למעשה דבר טעות). כלומר, הישיבה במדבר בתוך ענני הכבוד וכו' כשלעצמה יש בה קדושה, אלא שהם חשבו שזוהי התכלית הסופית, אף שמעלה זו היא (צ"ל) הכנה לכניסה לא"י, כי כדי להגיע לשלב הנעלה של כניסה לא"י, מוכרחת ההכנה וההכשרה שעל ידי שהייתם במדבר מ' שנה.

וע"פ כל הנ"ל בדברי הרמב"ם (במעלת החכמים הרוצים להגיע למעלות הרוחניות דעולם הבא, ובמעלה שעל גביהם במי שעושה האמת מפני שהוא אמת), יש להסביר גם בנוגע למרגלים ודור המדבר:

המרגלים (ודור המדבר בכלל) היו כנ"ל "במדריגה גבוה מאד", "ולא רצו להשפיל א"ע" להכנס לא"י (לקוטי תורה שם לז, רע"א), בסדר העבודה דשש שנים תזרע שדך גו', אדם חורש אדם זורע (כנ"ל), משום שסדר עבודה זה אינו מניח להם לעסוק בתורה כו' "כהוגן", שהרי רוב ימיהם יהיו עסוקים "בדברים שהגוף צריך להן"

ולכן לא הועיל משה בתפילתו לפעול בעדם, וכהכלל שכבר למדנו בדברי רש"י לעיל (אחרי טו, ד), והיינו שכן הוא גם לפי "פשוטו של מקרא": "אין קטיגור נעשה סניגור"; ועוד זאת, שדנים לאדם "מדה כנגד מדה" (פרש"י נח ז, יא. יתרו יח, יא. נשא ה, כד. פרשתנו יד, לו. ועוד).

ואף שגם בני ישראל הלינו על משה, וכמו שכתוב: "וילינו על משה . . כל בני ישראל" – הרי לא נתכונו בזה לחלוק על משה עצמו, אלא שחששו רק שמביא אותם "לנפול בחרב"; אמנם המרגלים נתכונו לחלוק על משה עצמו, כדברי הכתוב כאן.

[ולדרכנו יתבאר גם אריכות לשון רש"י בפירושו עה"פ: "וכשבו מתור הארץ הרעימו עליו את כל העדה בהוצאת דבה אותם אנשים וימותו" – שהתחבטו המפרשים ככוונתו; ועפה"ל י"ל שנתכוון בזה להדגיש שחטאו המרגלים כנגד משה עצמו, ועוד חזון למועד בעז"ה להאריך בזה].

ד. והנה, לפי מה שנתבאר, שתלונת המרגלים היתה כנגד משה עצמו, יומתקו גם דברי רש"י בריש הסדרה, וז"ל:

"למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים? לפי שלקתה על עסקי דיבה שדברה באחי, ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר".

ויש לדייק בלשונו – "לפי שלקתה על עסקי דיבה שדיברה באחי": למאי נפקא מינה כאן במי דיברה? הרי מה שנוגע כאן – לכאורה – הוא עצם הענין שהיא דיברה דברים בלתי רצויים ונענשה, ואילו הם לא לקחו מוסר!

אלא שרש"י מדייק – להגדיל חטאם:

מרים דיברה באחי, במשה, והם לא זו בלבד שלא לקחו מוסר בכללות הענין שאין לדבר דבורים כאלה, אלא שהם דיברו על אותו אדם שדיברה היא – כי הלינו על משה עצמו (וכנ"ל).

ויש להוסיף ולבאר מדוע כותב רש"י "שדיברה באחי" – ולא "שדיברה במשה" (כלשון הכתוב (בהעלותך יב, א) "ותדבר מרים . . במשה"):

בטבע העולם, שאח אינו מקפיד על אחותו ("חצי בשרו"), כך שאין להחשיב את דברי' של מרים על אחי' כחמורים כל כך – ואעפ"כ נענשה מרים; וא"כ, על אחת כמה וכמה שהיו צריכים אנשים אלו – שאינם "אחים" – לקחת מוסר ולהיזהר ביותר כו'.

ה. ומסיימים בטוב:

איתא בתקוני זהר (תס"ט – קיד, א) אשר "אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא", ובמדרש אמרו (ב"ר פנ"ו, ז) "אין דור שאין בו כמשה".

ומובן איפוא, שכמו שהי' משה רבינו מתפלל עבור כל אחד מבני ישראל – וע"י תפילתו פעל שחיו אנשי דור המדבר (למרות חטאם) עוד שנים רבות, שבהם חיו חיים טובים בגשמיות וברוחניות, שהרי הי' להם לחם מן השמים, ומים מבארה של מרים, וענני הכבוד כו' –

כן הוא באתפשוטא דמשה שבכל דור, שהם דואגים ומתפללים עבור כל אחד ואחד מבני ישראל שבדורם, וממשיכים על ידי זה כל טוב בגשמיות וברוחניות.

זה טעם מספיק, כי [נוסף ע"ז שאת"ל (כפי שמשמע ממשוטו של מקרא) שהמרגלים היו בגדר מורדים בה' (כדברי כלב ויד, ט) "בה' אל תמרודו"¹⁷], הרי אין זה פשוט להלכה (ראה ב"י שם מהרשב"א. פמ"ג (א"א) שם סק"י. ועוד) אם אפשר לצרף "מורדים" למנין עשרה לדבר שבקדושה, ומה גם כשכל העשרה הם "מורדים" – הנה] הלימוד ממרגלים ד"עדה" הוי עשרה – נוגע גם לדין "עדה" דסנהדרין (משנה סנהדרין פ"א ב, סע"א), דבעינן עדה משום "ושפטו" . והצילו העדה גו" (מסעי לה, כד-כה), ולהכי צ"ל עדה עשרה, שבוה פשיטא דאין רשע בכלל¹⁸.

ונראה דרמז גדול מצינו כאן. דהנה, בספרים הק' (ראה בלקוטי תורה לבעל התניא – פרשתנו לו, סע"ד) מצינו דבר חידוש, דבאמת המרגלים היו בדרגא נעלית¹⁹. כלומר, לא זו בלבד שלא היתה כוונתם ח"ו מרידה כפשוטה, אלא אדרבה, "היו במדריגה גבוה מאד". ומבואר (שם לו, ב. לח, ב) בשם ספרי קבלה. אור התורה שם (ס"ע תמג ואילך. ס"ע תנה ואילך). ובכ"מ, דזה שלא רצו המרגלים ליכנס לא"י הי' מצד גודל מעלתם²⁰ בעבודת ה', דלא רצו להכנס לא"י משום שמאנו להשפיל את עצמם בסדר החיים של "שש שנים תזרע שדך גו" (בהר כה, ג), להתעסק בענינים גשמיים וחומריים, וע"ד מאמר רשב"י (ברכות

ועפ"ז י"ל, שבענין הנ"ל – שדוקא מה"עדה" דמרגלים ילפינן שעשרה מישראל נחשבים "עדה" קדושה – מרומז²¹ שחטאם של המרגלים

21) וי"ל שזהו אחד מהרמזים בנגלה דתורה להמבואר בפנימיות התורה. וכמשנ"ת בכ"מ שנגלה דתורה ופנימיות התורה הם תורה אחת, ולכן, אף שכל חלק יש לו גדרים וכללים משלו וע"ד שאין למדים הלכה מאגדה (ירושלמי פאה פ"ב ה"ד (וראה אנציקלופדיא תלמודית ערך אגדה. ו"ש"ג). ויתרה מזה בהלכה עצמה – ממונא מאיסורא לא ילפינן (ברכות יט, ב ו"ש"ג) ופיו"ב) – מ"מ, מכיון שבעצם ה"ה תורה אחת, מובן שיש ביניהם שייכות, קשר ועד – לאיחוד (ועד, שהם גוף ונשמה זל"ז כדאיתא בזהר ח"ג קנב, א), וגם הענינים שבפנימיות התורה שלפום ריהטא אינם מתאימים עם הפשט וההלכה יש להם יסוד ומקור בנגלה דתורה [וראה דרך מצותיך ה, א (ועד"ז כב, א): "וגם הגליא הוא כפי הסתים כגוף לנפש"], אם ברמז או בפירושו. וכן בענינו, דעם היות שעל פי פשוטו של מקרא (ונגלה דתורה בכלל) חטאו המרגלים בחטא חמור ובגללו נענשו הם עצמם ועל ידם כל דור המדבר כו' – מ"מ צריך לומר שגם בנגלה דתורה יש רמז עכ"פ על מעלת המרגלים המבוארת בפנימיות התורה.

17) וזה אמר כלב לכל עדת בני ישראל (שם, ז), ופשיטא למרגלים שע"פ פשש"מ (וראה רש"י שם יד, כז) היו לא רק חוטאים בעצמם אלא גם מחטיאי הרבים.

18) אף שיש לחלק דבזה שאני שאינו בכלל – לא מפני שאינו ב"עדה" אלא מפני שאינו ב"סנהדרין".

19) להעיר ממחז"ל שטן ופנינה לש"ש נתכוונו (ב"ב טז, א).

20) ראה לקו"ת ריש פרשתנו.

אברהם אבינו" ש"עושה האמת מפני שהוא אמת".

וי"ל שמהיתרון בזה הוא:

כאשר העבודה היא מאהבה סתם (שישנה אצל כל ישראל (ועאכו"כ) נביאיהם וחכמיהם), הרי עסק התומ"צ הוא בכדי להגיע להתקשרות ודביקות בהקב"ה, ונמצא שהעסק בתומ"צ הוא באופן שאין העסק בשביל ולשם עצמו אלא בשביל מבוקש, שהוא כעין דבר נוסף; אבל כאשר העבודה מאהבה היא באופן ש"עושה האמת מפני שהוא אמת", הרי זה שולל לא רק העבודה בשביל קבלת שכר, אלא שאין מבוקש אחר בעבודתו, גם לא המבוקש שיתדבק בהקב"ה שהוא התוכן ידיעת ה' ואהבת ה', כ"א "עושה האמת מפני שהוא אמת", להיותו ציווי ורצון ה', שקיים ציווי ה' הוא אמת מצד עצמו.

ועל מעלה זו כתב הרמב"ם "ומעלה זו היא מעלה גדולה מאוד", (ולא כמ"ש בהלכה שלפנ"ז סתם "מעלת הנביאים", "מעלת החכמים") – כי על מעלה זו אין לומר שהיא מעלת כל החכמים, ואדרבא כפי שממשיך "ואין כל חכם זוכה לה", אלא "היא מעלת אברהם אבינו שקראו הקב"ה אוהבו", שכדי להגיע למעלה גדולה זו ("עושה האמת מפני שהוא אמת") צריך לעלות לדרגא נעלית מאד באהבה.

ג.

עפ"ז יבאר הרמז לכל זה במעשה המרגלים ע"פ המבואר בספרים הכוונה הרוחנית שהיתה להם

ומעתה יתבאר דבר נחמד בפרשתנו. דהנה, מזה שהמרגלים נקראו (בפרשתנו יד, כז)

בשם "עדה" והיו עשרה (כי יהושע וכלב לא היו בכללם), למדו בש"ס (מגילה כג, ב הובא בפרש"י עה"פ)¹² שכל עשרה מישראל בהצטרפם נחשבים "עדה" שלמה (ראה רמב"ם הל' תפלה פ"ח ה"ה. שו"ע אדה"ז או"ח סנ"ה ס"ב). וצ"ע¹³ שמקור להלכה זו, במעלתה המיוחדת של "עדה" בעניני קדושה (ש"כל דבר שבקדושה לא יהא פחות מעשרה" (ברכות ומגילה שם – דאתיא תוך (אמור כב, לב) תוך (קרח טז, כא)¹⁴) נלמד דוקא מהמרגלים דכתיב בהו (פרשתנו שם) "עד מתי לעדה הרעה הזאת" [ויעוי"ב בירושלמי סנהדרין פ"א ה"ד (ועד"ז בירושלמי ברכות פ"ז ה"ג)] דאיכא למ"ד דהלימוד הוא מהכתוב (מקץ מב, ה) ויבואו בני ישראל לשבר בתוך הבאים].

ואף דדין של עדה¹⁵ קדושה (ש"אין דבר שבקדושה פחות מעשרה") הוא שגם רשע "מצטרף למנין עשרה לכל דבר שבקדושה . . (כי) ישראל אע"פ שחטא ישראל הוא (סנהדרין מד, רע"א) ובקדושתו הוא עומד ולא יצא מכלל ישראל" (שו"ע אדה"ז שם סי"ד (מב"י שם ד"ה כתב בס') בשם ס' המנהיג סי' עט)¹⁶, אבל לכאורה אין

12) וכן הוא לכמה גירסאות בברכות כא, ב וסנהדרין עד, ב (ראה על הגליון בש"ס שם. וראה פרש"י סנהדרין שם. מהרש"א שם).

13) ראה ספר השיחות תש"ד ע' 29.

14) בס' השיחות שם הובא "הבדלו מתוך העדה הרעה הזאת" – כנראה ט"ס, ותיבת הרעה מיותרת. או שהכוונה שם להעתיק ב' הפסוקים (גם הפסוק דפרשתנו, וכבגמ' שם), וכסיום הלשון בס' השיחות שם שעדה פי' עשרה.

15) להעיר משו"ע אדה"ז שם: ועדה זו צריך להיות כולה מזכרים בני חורין גדולים . . וכמו שהיתה עדה האמורה להלן אבל נשים ועבדים וקטנים אינן מצטרפין.

16) וראה תניא ספ"א. אגה"ק ס"ג (קלו, ב). סה"מ תקס"ה ח"ב ע' תתקסד. ועוד.

פנינים

עיונים וביאורים קצרים

האם "וראיתם אותו" הוא מוגוף מצוות ציצית או רק תוצאה ממנה?

ועשו להם ציצית

ע"ש הפתילים התלויים בה, כמו ויקחני בציצית ראשי. דבר אחר, ציצית ע"ש וראיתם אותו, כמו מציץ מן החרכים (טו, לח. רש"י)

בנוגע למצוות ציצית נאמר בכתוב "וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה'" (שם, לט).

ויש לעיין בפירושו ענין זה, די"ל כב' אופנים:

א. עצם מצוות ציצית הוא עשיית הציצית ולבישתן, ו"וראיתם אותו" הוא דבר נוסף הבא כתוצאה מקיום מצוות ציצית. ב. גם "וראיתם אותו" הוא מוגוף מצוות ציצית.

ונפק"מ לדינא:

באם אין אפשרות לראות הציצית, הנה באם אמרינן ש"וראיתם אותו" הוא מוגוף מצוות ציצית הרי לא קיים את המצוה כאשר א"א לראות את הציצית. משא"כ באם אמרינן ש"וראיתם אותו" הוא תוצאה מקיום המצוה כי המצוה היא רק עשיית הציצית ולבישתן, הרי גם כאשר א"א לראות את הציצית קיים את המצוה כתיקונה.

וי"ל דשני אופנים אלו תלויים בשני הפירושים בתיבת ציצית הנ"ל:

דלהפירוש ש'ציצית' הוא "ע"ש וראיתם אותו" מובן דענין זהו הוא מגדר מצות ציצית, וכשחסר בזה – אין כאן החפצא דציצית. משא"כ להפירוש ש'ציצית הוא "ע"ש הפתילים" הרי החפצא דציצית אינו אלא הפתילים עצמם, וכאשר לובש בגד עם הפתילים התלויים – גם כאשר א"א לראותן – קיים מצות ציצית.

(ע"פ לקוטי שיחות חל"ג עמ' 99 ואילך)

במה חטאו המרגלים

שלה לך אנשים

למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים, לפי שלקחה על עסקי דיבה, שדברה באחי', ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר (יג, ב ובפרש"י)

הק' הרמב"ן "מה עשו המרגלים, כי משה אמר להם "וראיתם את הארץ מה היא, ואת העם היושב עליה" כו', ועכ"פ היו צריכין להשיבו על מה שצוה אותם. ומה פשעם ומה חטאתם כשאמרו לו "אפס כי עז העם" כו', וכי על מנת שיעידו לו שקר שלהם אותם"?

וי"ל שרש"י בדבריו אלו תירץ קושיא זו. דהנה גם מרים לא דברה שקר אודות משה, ואפי' "לא נתכוונה לגנותו" (רש"י בהעלותך יב, א), וזה שלקחה ה' "על עסקי דיבה, שדברה באחי'", היינו, עצם הדיבור אודות משה.

דגם אם לא הכינה איזה דבר בהנהגתו של משה, לא ה' עלי' לדבר על זה ברבים, כי עצם ההתעסקות בדיבור – "דיבה" אודות משה, יכול להביא לדיבור בהיפך שבחו של משה ח"ו, וה' עלי' לדבר ע"ז עם משה בעצמו, בחשאי.

וזה ה' גם חטאם של המרגלים, דאף שהי' קשה להם איך יכבשו את הארץ כש"עז העם היושב עליה", היו צריכים לדבר ע"ז בקיצור, או למשה לבדו. וחטאם ה' שדברו ע"ז באריכות ובכל הפרטים – "עסקי דיבה". דזה הביא למרידת בני ישראל בהקב"ה, עד שאמרו "נתנה ראש ונשובה מצרימה" (יד, ד).

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ה עמ' 141 ואילך)

יינה של תורה

טעות המרגלים

כיצד הי' מקום לטענה: "אפילו בעל הבית אינו יכול להוציא כליו!" / מדוע לא רצו המרגלים לישאר במדבר ולא ליכנס לארץ ישראל? / טענת המרגלים – כיצד אפשר להיות "בתוך העולם", בחוקי וסדרי הטבע, ולנהל את העולם ע"פ רצון הקב"ה שלמעלה מהטבע? / ביאור נפלא בתוכנה הפנימי של טעות המרגלים, ואשר תכלית הכוונה היא להמשיך את הקדושה הכי נעלית בעולם הזה הגשמי והתחתון

בפרשת המרגלים, רבו כמו רבו התמיהות – איך יכלו המרגלים להפחיד את בני עם הטענה: "אפס כי עז העם וגו' לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו", וכפירוש חז"ל? "כביכול כלפי מעלה אמרו (כי חזק הוא ממנו) . . כביכול אפילו בעל הבית אינו יכול להוציא כליו משם";

– והלא עיניהם ראו ולא זר, אזניהם שמעו ולא אחר את כל הניסים והנפלאות שעשה הקב"ה בדרך בצאתם ממצרים: בכל יום אכלו לחם מן השמים ושתו מים מבארה של מרים, היו מוקפים בענני הכבוד וראו איך הארון והעננים הורגים את הנחשים והעקרבים, ועוד ניסים שלמעלה מהטבע לרוב, כמבואר כל זה במדרשי חז"ל. ולכל זאת לא הוצרכו ישראל לאמונה, כי ראו זאת בעיני בשר שלהם. ובנוסף לזה ראו גם איך הקב"ה מצילים מיד צר: יציאת מצרים, קריעת ים-סוף ומלחמת עמלק – היפלא מה' דבר להצילם מיד כנען!?

(1) פרשתנו יג, כח-לא.
(2) סוטה לה, א וש"נ.

לקראת שבת

שאינן מניחות להן לעסוק בתורה ובמצות כהוגן וימצאו להן מרגוע וירבו בחכמה כדי שיוזכו לחיי העוה"ב:

מש"כ "נתאוו כל ישראל נביאייהם וחכמיהם לימות המשיח כדי שינוחו ממלכיות כו' וירבו בחכמה כדי שיוזכו לחיי העולם הבא", אין רצונו לומר שהמטרה "כדי לזכות לחיי עוה"ב" היא (ע"מ לקבל) פרס, קבלת שכר על עבודתם, אלא כדי לזכות לתכליתה ושלמותה של האהבה והדביקות בה' (שמדבר לפנ"ז),⁷ לשגות בה תמיד שזהו ע"י שירבו ויוסיפו תמיד בחכמה בימות המשיח.

משא"כ בפ"י, שבו שולל הרמב"ם עשיית מצות התורה כו' בכוונה לזכות לחיי העוה"ב כקבלת שכר⁸ על עבודתו, שלכן כללו הרמב"ם בין שאר עניני תועלת ושכר דעבודתו – "כדי שאקבל כל הברכות הכתובות בה . . כדי שאנצל כו'". ומכיון שכוונתו אינה להעלי' לשלימות העבודה אלא לקבלת שכר⁸, לכן ההלכה "אל יאמר אדם כו'".

[אלא שבזה גופא ישנם שני אופנים:

במ"ש בריש פ"י "אל יאמר אדם כו' כדי שאקבל כל הברכות כו' או כדי שאזכה לחיי העולם הבא ואפרוש מן העבירות כו' כדי שאנצל מן הקלות כו' או כדי שלא אכרת מחיי העולם הבא" כוונת הרמב"ם לשלול העבודה

(7) ראה עבודת הקודש ח"ב פ"ה בשם החכם רבי יוסף. אבל שם לא כתב כן בדעת הרמב"ם (וראה שם פירושו בדעת הרמב"ם). וראה גם של"ה (מו, א ואילך ושם מט, ב בהגהה בדעת הרמב"ם).

(8) וי"ל דבכללות גם זה נקרא "קבלת שכר", אף שבפרטיות כפי המבואר ברמב"ם שם ה"ז נקרא "עובד מיראה" ולא "קבלת שכר", כדלקמן בפנים.

מיראה, כלומר, שכוונת האדם העובד היא מפני שירא לחיי נפשו [או בלשונו שם בהלכה ה "שלא תגיע עליו פורענות"], ולכן עובד ה' כדי שיהיה לו חיי מנוחה בעוה"ז (וינצל מן הקלות כו'), או (במי שנוגעים לו חיי נפשו) כדי שתזכה נפשו לחיים נצחיים נצחיים דעוה"ב (ולא יכרת מחיי עולם הבא);

ולהלן בהלכה ד כותב הרמב"ם "אמרו חכמים הראשונים שמא תאמר הרניני למד תורה בשביל שאהי' עשיר כו' בשביל שאקבל שכר בעולם" הבא ת"ל לאהבה כו' – היינו שהכוונה שלו "לקבל שכר" היא (לא משום שירא לחיי נפשו, אלא) מפני שרוצה לקבל גמול ותשלום עבור עבודתו (תשלום גשמי – "שאהי' עשיר", או תשלום רוחני – "שאקבל שכר בעולם הבא"), שזוהי דרגא פחותה יותר בעובד ה' שלא לשמה¹⁰].

אמנם אע"פ שזה שהחכמים והנביאים נתאוו לזכות לחיי עולם הבא הוא המשך ועלי' יותר בעבודתם מאהבה – ישנה מדריגה נעלית יותר בעבודה מאהבה ש"אין כל חכם זוכה לה". וזהו מה שמחדש הרמב"ם בהלכה ב" ע"ד "מעלת

(9) והיינו שאין כוונתו לזכות לחיי עוה"ב (שהם המטרה של קיום התומ"צ, "סוף מתן שכרן של מצות") – וכלשון הרמב"ם בה"א "כדי שאזכה לחיי העולם הבא" – אלא שרוצה לקבל שכר צדדי (לפי השגתו), ע"ד "בשביל שאהי' עשיר . . שאקרא רבי", אלא שמקום קבלת שכר זה הוא "בעוה"ב".

(10) ולהעיר משינוי לשון הרמב"ם – שבה"א כתב "כדי שאקבל הברכות כו' כדי שאזכה כו'", ובה"ד משנה וכותב "בשביל שאהי' עשיר כו' בשביל שאקבל שכר בעוה"ב" (שמשמעו בשביל ענין אחר).

(11) פשוטות לשון הרמב"ם בה"ב "העובד מאהבה עוסק בתומ"צ כו'" קאי בכללות במדריגת אהבה סתם. אלא י"ל שבדיוק לשונו כולל מדריגה נעלית יותר באהבה.

וצריך ביאור, דלכאורה גם כאן סותר דברי עצמו. דבה"א כתב שהעבודה מיראה היא דרך עמי הארץ והנשים והקטנים "ואינה מעלת הנביאים . . . (ו)החכמים", היינו שעבודתם ומעלתם של החכמים והנביאים היא עבודה מאהבה; ובה"ב כתב על העבודה מאהבה ד"מעלה זו היא מעלה גדולה מאד ואין כל חכם זוכה לה", הרי שאין זו מעלת (כל) הנביאים וכל החכמים.

ויתירה מזו: בה"א מסיים דגם עמי הארץ וכו' שעובדים מיראה "מחנכין אותן לעבוד מיראה עד שתרבה דעתן ויעבדו מאהבה", הרי דעבודה מאהבה שייכת לכא"א, ובה"ב מפורש ד"מעלה זו היא מעלה גדולה מאד ואין כל חכם" (אפילו) זוכה לה".

ולהכי נראה לומר, שעסק התומ"צ "כדי שיזכו לחיי עוה"ב" שבפ"ט, אין פירושו כדי לקבל השכר דעוה"ב, אלא כדי להגיע להמשך עסק התומ"צ באופן שהוא בעוה"ב [ומהנפק"מ למעשה – שההמשך בענין מעורר ומזרז לעלי' עוד יותר וכמרוז"ל מי שיש לו מנה רוצה מאתים מאתים רוצה ד' מאות (קה"ר פ"א, יג), ואין לו מנוחה, משא"כ בקבלת שכר – עלול להיות שמח בחלקו וזאת מנוחתו].

ביאור הדבר: באהבת ה' ממשיך הרמב"ם (פ"י ה"ג) "וכיצד היא האהבה הראוי' הוא שיאהב את ה' אהבה גדולה יתירה עזה מאוד עד שתהא

נפשו קשורה באהבת ה' ונמצא שוגה בה תמיד . . . (ובסוף הפרק (פ"י ה"ו)) דבר ידוע וברור שאין אהבת הקב"ה נקשרת בלבו של אדם עד שישגה בה תמיד⁵ כו' אינו אוהב הקב"ה אלא בדעת שידעהו כו' לפיכך צריך האדם ליחד עצמו להבין ולהשכיל בחכמות ותבונות המודיעים לו את קונו כו'". היינו, דגדר האהבה לה' הוא מה שנפשו (ודעתו) קשורה בה' – ד(שלימות) ענין זה הוא בעוה"ב, וכמו שכ' הרמב"ם בפ"ח (ה"ב) ע"ד עוה"ב ד"צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהן ונהנין מזיו השכינה . . . (ופי') עטרותיהן בראשיהן כלומר דעת שידעו שבגללה זכו לחיי העוה"ב מצוי' עמהן והיא העטרה . . . (ו)נהנין מזיו שכינה שיודעים ומשיגין מאמתת הקב"ה מה שאינם יודעים והם בגוף האפל השפל". ולכן כתב הרמב"ם (שם סה"ג. ועד"ז בכ"מ בפ"ח וסוף פ"ט) ש"זהו השכר שאין שכר למעלה ממנו והטובה שאין אחרי' טובה". וביחד עם זה אין להם מנוחה (היפך ד"יושבים" ו"נהנין") היינו שחיי עוה"ב אינם (רק) "שכר" על עסק התומ"צ אלא המשך ועלי' והתקרבות תמידית לשלימות הדביקות בה' שע"י התומ"צ.

ועפ"ז יובן החילוק בין מ"ש הרמב"ם ברפ"י "אל יאמר אדם הריני עושה מצות התורה ועוסק בחכמתה כדי שאקבל כל הברכות הכתובות בה או כדי שאזכה לחיי העוה"ב", למ"ש בפ"ט דזה ש"נתאוו כל ישראל נביאיהם וחכמיהם לימות המשיח (הוא) כדי שינוחו ממלכיות

(5) וי"ל דבה"ג מדובר כאשר כבר הגיע אהבה בלבו "אהבת ה' בלב אוהביו שוגים בה תמיד". ובה"ו מדובר "שישגה בה תמיד" בדעתו בכדי להגיע לאהבת ה' בלב. (6) ראה לעיל בפנים בחצ"ר.

וביותר פלא הוא, כאשר כלב בן יפונה עמד כנגד המרגלים והשיב לטענותיהם, ענה בסתם: "עלה נעלה וירשנו אותה" – תמורת הטענה וההוכחה הכי פשוטה מהניצחונות בשאר המלחמות?

ואין מקום לומר שהניצחון על פרעה אינו ראי' שינצחו גם את ל"א מלכי כנען שהיו גדולים וחזקים – שהרי כל ישראל אמרו בשירת הים³ "נמוגו כל יושבי כנען", ופחד זה הי' גדול כל כך, עד שרחב אמרה למרגלים ששלח יהושע, ארבעים שנה אחרי קריעת ים-סוף "כי נפלה אימתכם עלינו וכי נמוגו כל יושבי הארץ מפניכם כי שמענו כי הוביש ה' את מי ים סוף . . . ונשמע וימס לבבינו ולא קמה עוד רוח באיש מפניכם..."⁴ – כל שכן וקל וחומר, שבשעה שנשלחו המרגלים דמשה, תיכף לאחר קריעת ים סוף היו בני כנען בפחד ובמורא גדול!

זאת ועוד אחרת: בגמרא מצינו⁵ שאותה אומה שבני-ישראל משתעבדים בה נעשית לראש על כל האומות, כדי שלא יאמרו "ביד אומה שפלה מסר הקדוש ברוך הוא את בניו". וא"כ בוודאי שבשעה שישאל היו משועבדים למצרים – היתה מצרים שולטת בכיפה גם על מלכי כנען. ואם את מצרים ניצחו בכוח השם – בוודאי שינצחו את כנען.

בחסידות⁶ מבואר "ענין המרגלים שהיו נשיאי העדה אנשי שם כו' ומה טעם שלא רצו להכנס בארץ: בהיותם במדבר, היו בני-ישראל בהבדלה מן העולם: אכילתם ושתייתם הי' לחם מן השמים ומים מבארה של מרים, ואפילו בגדיהם, שאינם חלק ממצייאותם – גם הם גדלו יחד עם גופם באופן ניסי ("שמלתך לא בלתה מעליך")."

אבל בבואם אל ארץ נושבת הפסיק המן, והוצרכו לאכול לחם מן הארץ – שעבורו צריכים לעסוק בסידורא דפת, חרישה זריעה וכו', ולא היו מים מבארה של מרים – לכן רצו המרגלים להישאר במדבר ולעסוק בתורה, ו"לא ניתנה תורה לידרוש אלא לאוכלי המן"⁸, ולא להשפיל את מעלתם ולהתעסק בענייני ארציות וגשמיות בארץ ישראל.

זוהי הכוונה באומרים "ארץ אוכלת יושבי' היא" – הארציות והחומריות "אוכלים" במי שיושב ועוסק בהם, שלא יעמוד באותה דרגא רוחנית כאוכלי המן ועוסקי ברוחניות בהבדלה מן העולם.

ובזה היתה טעות המרגלים: בריאת העולם הייתה בכוונה מכוונת ש"נתאוה הקב"ה להיות לו ית'

(3) שמות טו, טו.

(4) יהושע ב, י-יב.

(5) חגיגה יג, ב.

(6) לקוטי-תורה ריש פרשתנו.

(7) דברים ח, ד. יל"ש שם, הובא בפרש"י שם.

(8) מכילתא שמות טז, ד. ילקוט שמעוני שם.

(4) להגירסא בכמה כתי"א אדם" (במקום "חכם") – ראה ספר המדע (ירושלים, תשכ"ד) – מתורץ (וראה פיהמ"ש שם ד"ה וכת החמישית קרוב לסופה: שזה הענין קשה מאוד ואין כל אדם משיג אותו). אבל ברוב כתי"א ודפוסים איתא "חכם" (ככפונים).

דירה בתחתונים – דוקא בהתעסקות בענייני העולם, ולעשות ממנו דוקא משכן קדוש לה'. הליכת בני ישראל במדבר ארבעים שנה, ועסקם אך ורק בענייני רוחניות הי' הכנה בלבד לעיקר ותכלית הרצון של הקב"ה – מצוות מעשיות התלויות בארץ.

ע"פ יסוד זה יוסרו התמיהות דלעיל:

אף שראו בני-ישראל את היד הגדולה אשר עשה ה' במצרים, יכלו המרגלים לטעון: "כי חזק הוא ממנו" – הנסים והנצחונות למעלה מדרכי הטבע שהי' לבני-ישראל במדבר, מכיוון שהיו באופן רוחני ובלי קשר לארציות וגשמיות, במילא יכלו לנצח את העולם.

אבל בכניסה לארץ ישראל, שם צריכה להיות ההנהגה באופן של התלבשות וירידה לענייני העולם והטבע, ודוקא באופן כזה (כנ"ל שזהו רצונו של מקום) – הרי שלא יכולים להתרחש נסים כאלו שלמעלה מהטבע (וכמו שבאמת הי' שהופסקו המון, הבאר וענני הכבוד). ובהנהגה באופן של התלבשות בעולם, טענו המרגלים, אי אפשר לנצח את "ילידי הענק"!

וזו היתה טענתם "אפילו בעל הבית אינו יכול להוציא כליו": בוודאי ריבון העולמים אשר לו הכוח והממשלה לעשות בעליונים ובתחתונים כרצונו, והעולם כולו הוא "כליו", כלים שלו – אבל "להוציא את כליו" להוציא את ניצוצי הקדושה הנמצאים בתוך העולם, ולהעלותם לקדושה (בסוד בירור הניצוצות), זאת אפשר לעשות רק שנמצאים למעלה מן העולם. וכיצד אפשר להיות "בתוך העולם", על-פי חוקי וסדרי הטבע, ולנהל את העולם ע"פ רצון הקב"ה שלמעלה מהטבע – זהו בלתי אפשרי!

יהושע וכלב ענו על טענה זו: "אם חפץ בנו הוי" – כיון שרצונו וחפצו של הקב"ה שנביא לידי פועל את הכוונה האלוקית "לעשות לו יתברך דירה בתחתונים", הרי ש"לחמנו הם וגו' וה' איתנו אל תיראום". אין מה להתפחד ולהתפעל מהעולם, אף שהעולם נשאר בהעלמו (ש"עולם" הוא כידוע מלשון "העלם" והסתר – על שום שמסתיר את הקב"ה), בכל זאת, השי"ת מסייע תמיד לישראל, שגם בשעה שהעולם נשאר בלבושיו וסדריו – יצליחו בו באופן שלמעלה מדרך הטבע, ולעשות ממנו כלי נאה לקב"ה.

כלפי האמת, נסים המלוכשים בטבע נעלים יותר מאלו שאינם מלוכשים בטבע: בנסים שלמעלה מדרכי הטבע נראה ונגלה כיצד הקב"ה אינו מוגבל ח"ו בלבושי העולם, וביכלתו לעשות בו כרצונו. אמנם הנסים המלוכשים בדרכי הטבע ובתהלוכות העולם – בהם מתגלה איך הקב"ה אינו מוגבל גם ב"למעלה מן הטבע". כלומר: הי' מקום לומר, כטענת המרגלים, שהדרך היחידה שהקב"ה יכול "להסתדר" עם העולם הוא ע"י שבירתו ושידוד מערכותיו כבקריעת ים-סוף; נסים המלוכשים בטבע מראים שהקב"ה הוא נעלה גם מזאת ובידו להתנהג

והחכמים (שלכן "נתאוו כל ישראל נביאיהם וחכמיהם לימות המשיח"), הרי שזוהי כן מעלת הנביאים והחכמים. וכבר הקשה כן גם בהגהות עמק מלך על הרמב"ם (הל' מלכים שם).

ובפשטות יש ליישב דתרי מילי נינהו, דבפ"ט לא קאי באופן קיום התומ"צ, כ"א בביאור תוכן ומהות שכר המצות שבחיי עוה"ב, שהם (כלשון הרמב"ם שם פ"ט ה"ב) "סוף כל השכר כולו והטובה האחרונה שאין לה הפסק וגרעון" [היינו שדבריו בפ"ט הם ההמשך והסיום למה שהתחיל בפרק ח ע"ד "הטובה הצפונה לצדיקים" היא חיי העוה"ב]. ולכן "התאוו לה כל הנביאים" (שם פ"ח ה"ג בסופה), ו"כמה כמה דוד והתאוה לחיי העולם הבא" (שם ריש הלכה ז), ומטעם זה ג"כ נתאוו כל ישראל נביאיהם וחכמיהם (למצב זה בעולם?) לימות המשיח כי דוקא עי"ז (יוכלו לעסוק בתורה ובמצות כהוגן ויזכו לחיי עולם הבא. משא"כ בפ"י מבאר הרמב"ם האופן הרצוי בקיום התומ"צ, שכוונת עסק התומ"צ לא תהי' בשביל לזכות לחיי עוה"ב אלא מאהבה. ונמצא, דאף שצ"ל התאוה לחיי עוה"ב אין זה מטרת קיום התומ"צ, אלא ענין בפ"ע [וכן צריך לפרש במ"ש הרמב"ם שם רפ"ז: "ישתדל אדם לעשות תשובה כו' כדי . . . (ש)יזכה לחיי העולם הבא"; דאין הפירוש לומר שזהו כל מטרת הקיום]. וכבר כתב הרמב"ם

בהל' תשובה פ"ט ה"א שם, שקאי ע"ז שהקב"ה משפיע לנו הטובות כו' "כדי שלא נעסוק כל ימינו כו' אלא נשב פנויים ללמוד בחכמה ולעשות המצוה כדי שנוכה לחיי העולם הבא", היינו שזוהי כוונת פעולת הקב"ה, לא "תאוות" וכוונת האדם. ועד"ז מש"כ "כדי שתזכו לחיי העוה"ב" דלקמן הל' תשובה שם.

(2) כתוכן כו"ב תפלות בני": תפלת (נדר) יעקב (ר"פ ויצא) ועוד.

איברא, דחילוק זה בין דבריו בפ"ט לדבריו בפ"י לכאורה דחוק הוא, כי מהלשון "וימצאו להם מרגוע" וירבו בחכמה פדי שיזכו לחיי העולם הבא" משמע, דסו"ס מחשבתם וכוונתם (אף שלא בשעת קיום המצות) היא שעסק התומ"צ הוא כדי לזכות לחיי העולם הבא.

ב.

יקדים להקשות עוד סתירה אי עבודה מאהבה שייכת לכל אחד, ויסיק דעבודה לשם חיי עוה"ב לאו היינו לשם קבלת שכר אלא לשם עילוי רוחני, ויבאר ב' אופנים בעבודה מאהבה

והנראה בזה, בהקדים עוד קושיא, דהנה להלן בפ"י ממשיך הרמב"ם (בהלכה בפ"ע): העובד מאהבה עוסק בתורה ובמצות והולך בנתיבות החכמה לא מפני דבר בעולם ולא מפני יראת הרעה ולא כדי לירש הטובה אלא עושה האמת³ מפני שהוא אמת וסוף הטובה לבא בגללה ומעלה זו היא מעלה גדולה מאד ואין כל חכם זוכה לה והיא מעלת אברהם אבינו שקראו הקב"ה אוהבו לפי שלא עבד אלא מאהבה.

(3) וצ"ע ענין האמת כאן.

ולהעיר מתחלת ס' הרמב"ם פ"א ה"ד: הוא לבדו האמת,

אף שבפשטות הכוונה לאמתית מציאותו.

באופן שלמעלה מהטבע – בתוך הטבע, וכך יהיו הטבע והלמעלה מהטבע לאחדים בידו.

בדרך כזו הי' גילוי האלוקות בבית קדשי-הקדשים. שם נתחברו המקום והלמעלה מן המקום יחדיו – "מקום הארון אינו מן המידה"⁹, מידת הארון הייתה אמתיים וחצי על אמתיים וחצי, ומקום קדשי הקדשים הי' עשרים אמה – ומידות אלו היו חייבים להיות כן – ועם זאת לא הי' זה מן המידה.

עד"ז צריכים ישראל לפעול בארץ ישראל: מחד, חייבים להישאר בהגבלות ובהסדר דדרכי הטבע – ומאידך, שם לפעול את רצון הקב"ה שהוא למעלה מעלה מכל מידה והגבלה.

וזהו שאמר כלב: "עלה נעלה וירשנו אותה" – ב' עליות, עליו באופן של למעלה מדרך הטבע, ועליו אחרת גבוה הרבה יותר – למעלה מלהיות רק למעלה מדרך הטבע, והכח האלוקי לירד ולהתלבש בתוך לבושי הטבע!

וכוח זה מקבלים בבחינת "ירשנו" – ירושה. כמו בירושה שהיורש נעמד במקום המוריש לכל דבריו, כך בני ישראל, כאשר הם נכנסים לארץ ישראל ועוסקים במצוות מעשיות – מקבלים הם את כוחו של המוריש, אבינו שבשמים, ומכוחו "עלה נעלה וירשנו אותה", אפשר לפעול על העולם גם כשהוא נשאר בגדריו הקודמים.

וממנו ניקח לעבוד את ה' אלוקינו:

בחיי כל יהודי ישנם ב' תקופות: תקופת המדבר ותקופת הכניסה לארץ ישראל. בתחילת כל יום, כשהיהודי משכים לבית הכנסת, ומבית הכנסת לבית המדרש אזי הוא ב"מדבר", הוא עוסק ברוחניות¹⁰ ומתעלה מעלה מעלה. ואח"כ כשבא ל"הנהג בהם מנהג דרך ארץ" הרי הוא יורד לעולם המעשה, לארץ ישראל, לעסוק בעשיית רצונו של מקום.

יכול הוא לטעון: בשעה שהוא עוסק בתורה, ולומד את חכמתו ורצונו של הקב"ה, מובן שיש רק את הקב"ה ואותו; על אחת כו"כ בשעת התפילה כשהוא עומד כעבדא קמי' מרי' בביטול לפני מי שאמר והי' העולם – אזי גם מציאותו שלו איננה קיימת "ואין עוד מלבדו"; אבל כשהוא יוצא מבית הכנסת לעסוק בדרך ארץ, כהוראת התורה הק' "וברכך ה' אלוקיך בכל אשר תעשה" – שם חייב הוא לנהוג כדרכי העולם.

כיצד אפשרי בכלל, שכאשר הוא עוסק ראשו ורובו כל היום במשא-ומתן ובעניינים

(9) יומא כא, א. וש"נ.

(10) אף שהוא עוסק במצות טלית ותפילין וכיו"ב, שהם עניינים גשמיים – מ"מ, הוא לא מתעסק בהגבלות של העולם.

בדברי הרמב"ם בענין קיום מצוות לשם שמים

יקדים קושיית המפרשים דלכאוי' יש סתירה חמורה בדברי הרמב"ם אם מותר לעסוק במצוות לשם חיי עולם הבא / יוסיף קושיא בדברי הרמב"ם גבי תשובה מאהבה / יסיק ב' אופנים בעבודה לשם עוה"ב, ועפ"ז יחדש בביאור מעלה גדולה יותר משניהם שהזכיר הרמב"ם – בעושה האמת מפני שהוא האמת / יקשר כ"ז למבואר בספרים בעומק כוונת המרגלים במעשיהם

א.

יקשה סתירה בדברי הרמב"ם בהל' תשובה אם ראוי שהעסק בתורה ומצוות יהי' כדי לזכות לחיי עוה"ב

כתב הרמב"ם ריש פ"י מהל' תשובה: "אל יאמר אדם הריני עושה מצות התורה ועוסק בחכמתה כדי שאקבל כל הברכות הכתובות בה או כדי שאזכה לחיי העוה"ב ואפרוש מן העבירות שהזוירה תורה מהן כדי שאנצל מן הקלות הכתובות בתורה או כדי שלא אכרת מחיי העוה"ב אין ראוי לעבוד את ה' על הדרך הזה שהעובד על דרך זה הוא עובד מיראה ואינה מעלת הנביאים ולא מעלת החכמים" והרי לפני"ז כותב בפירוש (וכ"כ בהל' מלכים פ"ב ה"ד) שזו' דרך הנביאים

ואין עובדים ה' על דרך זה אלא עמי הארץ והנשים והקטנים שמחנכין אותן לעבוד מיראה עד שתרבה דעתן ויעבדו מאהבה". ובפרק שלפנ"ז (פ"ט ה"ב) כתב "ומפני זה נתאוו כל ישראל נביאייהם וחכמיהם לימות המשיח כדי שינחו וממלכות שאינן מניחות להן לעסוק בתורה ובמצוות כהוגן וימצאו להם מרגוע וירבו בחכמה כדי שיזכו לחיי העולם הבא". ולכאורה צריך ביאור: איך אפ"ל בפ"י ש"אין ראוי לעבוד את ה' על הדרך הזה. . ואינה מעלת הנביאים ולא מעלת החכמים", והרי לפני"ז כותב בפירוש (וכ"כ בהל' מלכים פ"ב ה"ד) שזו' דרך הנביאים

(1) משא"כ מש"כ "כדי שנוכה לחיי העולם הבא"

גשמיים – שלא יתענג מהם, ותהי' מגמתו רק לעשות נח"ר ליוצרו? – אדרבה, טוען הוא, "ארץ אוכלת יושבי", עצם העיסוק בענייני ארץ מגשם ומוריד את האדם, וזה מבלבל אותו אפילו בשעה שהוא צריך להיות עסוק בתורה ובתפילה!

על זה באה התשובה: זוהי טענת המרגלים! הם טענו שבכל הנוגע לענייני העולם "אפילו בעל הבית אינו יכול להוציא כליו". אבל האמת היא ש"אם חפץ בנו ה' והביא אותנו אל הארץ" – אנו הולכים בשליחותו וע"פ רצונו של השי"ת, יש לנו את הכוחות הראויים לכך, ויכולים אנו לחבר את העולם וטבעו עם הקב"ה שלמעלה מהעולם. "עלה נעלה וירשנו אותה!"

פנינים

דרוש ואגדה

תלוי' בטלית

ועשו להם ציצית על כנפי בנדיהם
(טו, לח)

כתב באור החיים הק' בנוגע למצוות ציצית, "שאמרו [חז"ל] כשראה משה מעשה המקושש אמר לפני ה' בימי החול לובשין ישראל תפילין וזוכרין המצות ביום השבת כמה יזכרו, והשיב הקדוש ברוך הוא הריני נותן להם מצות ציצית שבה יזכרו וכו'".

והטעם שע"י ציצית יזכרו כל המצוות הוא, כי "ציצית" בגימטריא שש מאות, וביחד עם שמונת החוטים וחמשת הקשרים, הרי זה תרי"ג, ולכן ע"י "וראתם אותו" – את הציצית – "וזכרתם את כל מצוות ה'" (פרשתנו טו, לט, ובפרש"י).

ולכאורה אינו מובן: מאחר שמטרת המצוה היא לזכור את כל המצוות, וזכירת תרי"ג המצוות הם ע"י הציצית, א"כ הי' אפשר לקחת רק ציצית, ולשם מה צריכים גם טלית?

ויש לבאר זה, דהנה טלית אינה כמו מזון שנכנס לתוך פנימיות האדם, אלא הוא לבוש המקיף את האדם מבחוץ, והיינו, שנעלית יותר מהבנת והשגת האדם, ולכן אינה יכולה "ליכנס" לתוך פנימיות האדם, אלא מקפת עליו מלמעלה.

וזהו הוראת הטלית, שצריכים לידע שתרי"ג המצוות הנרמזות בציצית נמשכות ובאות מ"טלית", היינו, מענין שלמעלה מהשכל. ורק כאשר לוקחים את הציצית כפי שהם תלויות מטלית, ויודע ומכיר שכל ענין התורה ומצוות מקורו ממדריגה שאין לו שום תפיסא בה – אזי הוי מצוה. אך באם לוקח ציצית לחוד בלי טלית – איך בכך שום מצוה, ואין זה מזכיר מאומה.

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ב עמ' 324 ואילך)

תפילת משה על יהושע

ויקרא משה להושע בן נון יהושע.
"התפלל עליו יה יושיעך מעצת
מרגלים"

(יג, טו, רש"י)

צריך להבין: הרי 'באותה שעה כשרים היו, דבאם לא היו כשרים לא היה שולחם, ומדוע הוצרך להציל את יהושע מעצתם? ומאידיך, באם היה צורך בתפילה, מדוע התפלל רק על יהושע ולא על שאר המרגלים?

והביאור בזה:

מבואר בחסידות (לקו"ת במדבר לו, ד) בטעם טענת המרגלים, שרצונם להשאר במדבר נבע מכך, שבהישארם שם יכלו לחיות בקדושה ובהתנתקות מכל עניני עוה"ז המטרידים ומבלבלים. ולכן לא רצו להכנס לארץ ישראל, שבה יוצרכו לירד מדרגתם ולהתעסק בעניני העולם. ואכן, ייתכן שמצד דרגתם היתה נתינת מקום לטענה כזו.

משא"כ יהושע, כיון שעתיד הוא למלאות את מקום משה כרועה ישראל, הרי עבורו אין לטענה זו מקום, כיון שצריך הוא להתחשב בצורך הכללי דעם ישראל להכנס לארץ ישראל ולעשותה דירה לו ית'. ולכן, על אף שכשרים היו המרגלים, וגם טענתם צודקת, הוצרך מרע"ה להתפלל על יהושע דייקא, שעבורו אין טענתם טענה.

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ב ע' 320)

זכירת המצוות ע"י הציצית